

■ Gunnar Myrdal som en Weberiansk offentlig intellektuell — Arvet efter Max Weber

SVEN ELIAESON¹

Gunnar Myrdal as a Weberian Public Intellectual. The Legacy from Max Weber.

Gunnar Myrdal offers a pragmatic extension of the Weber-Rickert solution to the value-incommensurability problem in post-Enlightenment. The notion of Myrdal as a more radical Weberian than Weber himself calls for further investigation of “Science, Values, and Politics in Gunnar Myrdal’s methodology”. Myrdal recurrently confirms his deep allegiance to Axel Hägerström’s radical anti-metaphysics, but actually denies Weberian influences on his way to apply explicit value premises as a vehicle to avoid uncontrolled value intrusion in policy analyses, despite obvious affinities.

A public intellectual can hardly avoid to “beat the drum” for some values, which cannot satisfy any criteria of truth. The use of significant social movements as norm-senders provides a pragmatic way out of the problem of value-polytheism in the post-Enlightenment era and the necessity and anxiety of choice in late Modernity, even if it remains unresolved philosophically. This is the solution Myrdal applies.

Weber’s and Myrdal’s common project is the rationalization of value hierarchies for instrumental policy analyses. Myrdal goes one step further, “operationalizing” a solution to the norm-sender problem, for intersubjective means-end-analyses. *An American Dilemma* is an exemplary work, with its list of explicit postulated premises.

Inledning²

Max Weber och Gunnar Myrdal har mycket gemensamt. En offentlig intellektuell måste slå på trumman för något men det finns inga objektiva svar på för vad. Den normativa målsättningen måste postuleras, men det är inte fråga om någon ”jungfrufödelse”, utan vad som postuleras torde vara kontextberoende. Weber har kulturen som normsändare medan Gunnar Myrdal har en ”politruk-lösning” i sina policy-rekommendationer. På Webers tid är distinktionen kultur *vs* civilisation viktig. Gunnar

- 1 Sven Eliaeson är forskare vid sociologiska institutionen, Uppsala universitet, finansierad av Handelsbankens forskningsstiftelser.
E-post: Sven.Eliaeson@soc.uu.se
- 2 Denna text ingår i projektet *Analysing and Overcoming the Sociological Fragmentation in Europe (ANOVASOFIE)*, finansierat av Europeiska kommissionen, DG Research, Sixth Framework Programme, Citizens and Governance in a Knowledge Based Society (Contract no. CIT2-CT-2004-506035). Jag vill tacka Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung, där en första version skrevs när jag var *Gast beim Präsidenten* i maj 2005. En förkortad version har publicerats på engelska i Ay & Borchardt 2006. Det allra första utkastet låg till grund för mitt bidrag till det av Karl-Ludwig Ay och Knut Borchardt arrangerade stora Webersymposiet på Bayerische Akademie der Wissenschaften, i september 2004. Jag vill också tacka Stellan Andersson, som bla. varit vägvisare i det stora Myrdal-materialet på ARAB i Sthlm, och vars egna forskningar satte mig på spåret.

Myrdals kontext är den sociala ingenjörskonstens guldålder, då makt och vetenskap står varandra nära och professorer blir ministrar. För att bli effektiv som offentlig intellektuell så anknäver Myrdal som svensk social ingenjör explicit till de värderingar som stora folkrörelser har som utgångspunkt för sina strävanden. Man kan säga att Myrdal i sin forskning, exemplariskt i *An American Dilemma*, utför vad Weber talar om när det gäller att isolera och fjättra det normativa elementet och ge det en objektivitetsbefrämjande roll, som explicit urvalsinstrument från den empiriska verkligheten. De drar strån till samma stack av sekularisering och antinaturrätt. Myrdal är dock föga benägen att betona sitt beroende av Weber, vilket skapar ett tolkningsproblem.

Det finns också skillnader mellan Weber och Myrdal, som misstänker den förre för ”bakdörrsnormativism”, eller transcendentala värdehierarkier, vilka kan ses som en naturrättslig rest, i strid med bådas grundtendens. Myrdals kritik av Weber har karaktär av förslag till förbättringar. Myrdal är en mer effektiv offentlig intellektuell. Han anser själv att det är Hägerströms filosofi han tillämpar inom samhällsvetenskapen när han explicit gör sina värdepremisser. De starka influenserna från Hägerström har inte kommit till sin rätt, särskilt inte i det dominerande amerikanska mottagandet av Myrdals socialpolitik, där den metodologiska aspekten av Myrdals verk inte har stått i förgrunden. I stället har Myrdals roll som akademisk offentlig intellektuell haft stort genomslag.

Max Weber: Värderelation i stället för värdefrihet

Webers antinomier

Webers metodlära har blivit föremål för vitt skilda tolkningar, vilka inte kan vara riktiga samtidigt. Man kan metaforiskt tala om ett antal antinomier i Webers verk. Det handlar inte minst om empatisk *vs* rationell förståelse, där den senare varianten är lättare att passa i testbara förklaringar.

Webers betoning av intersubjektivitet (*rationale Evidenz*) och testbarhet är återkommande inte bara i inledande paragrafer i *Wirtschaft und Gesellschaft* (WuG) utan också i hans metodologiska essäer, med dess återkommande formuleringar om att följa ”spelets regler”. Ett exempel är Webers ”Critique of Stammler” (1977: 115 et passim). Hans ”Roscher and Knies” har vidare långa avsnitt om tolkning och belägg (1975: 125 et passim). Intressantast i vårt sammanhang som stöd för min uppfattning av Weber som anti-psykolog (Eliaeson 2002: 46) är de avsnitt som handlar om empatisk och tolkande förståelse och *scientific* (Webers kursiv) redovisning och intersubjektivt *giltig* (Webers kursiv) ”objektiv sanning”, något som implicerar någon sorts omedelbar och uppenbar – i kontrast till hemeneutisk eller ”empatisk” – förståelse, för att uppnå kausal relevans. Så uppfattar jag Webers passager om ”introjection”, Münsterberg, och kausal tolkning (Weber 1975: 147ff). Webers syn är väl i linje med Karl Poppers fallibilism (Struan Jacobs 1990).

Weber utvecklar grunderna för *rationell* förståelse, i vilken det empatiska inslaget är uttunnat till det rationella aktörs-paradigmets ”fictitious puppets”, med föga individualiserad förståelse.

Webers förtjusning i Carl Mengers marginalistiska modeller över den rationelle aktören som en prototyp för Webers egen idealtyp framstår inte omedelbart som kon-

sistent med föreställningen om renodling (*accentuation*), ofta framställd som det för idealtypen mest framträdande draget. Nu används emellertid uttrycket ensidig renodling (*einseitige Steigerung*) som karakteristik av idealtypen bara *en enda gång* i Webers metodlära, i den katalogartade genomgång i den centrala och ofta citerade Objektivitetsuppsatsen (Weber 1904) av vad idealtypen *inte* är. Formuleringen är olycklig och inte representativ för Webers syn på idealtypen, i alla fall som den framträder i hans metodologiska essäistik, där Weber snarare framträder som *proto-rational choice* (se Weber 1908).

Uppsatsen om Objektivitet i samhällsforskningen torde vara Webers viktigaste, både p.g.a. sitt inflytande och (tillsammans med Weber 1906) för att förstå Webers brobygge mellan historia och teori. Det är också Webers mest programmatiska text i metodfrågor, p.g.a. sammanhanget – övertagandet av tidskriftens (*Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik*) utgivning – tillsammans med Edgar Jaffé och Werner Sombart. Idealtypen elaboreras också i uppsatser från 1908 och 1913, plus att den var i bruk redan under 1890-talet, i Webers empiriska policy-studier om jordbrukspolitik öster om Elbe, där Weber renodlar skilda kombinationer mellan jordmån och etnicitet.³

Webers metodlära är tämligen konsistent, trots allt. Det är tydlig tematisk överlappning mellan skilda texter och samma exempel återanvänds hela tiden. Det gäller t.ex. kortspelet Skat och ”spelets regler” som möjliggör en intersubjektiv förståelse. Ett annat exempel är formuleringen ”så att t.o.m. en kines kan förstå”, som Weber skriver mer än en gång; (Weber 1977: 123; Weber 1949: 58).

Det finns trots de skenbara motsägelserna ingen stor ambivalens i Webers metodologiska tänkande. Han intar snarast en förmedlande roll (Kaesler 1988 [1979]) genom komplexa ståndpunkter i svåra paradigmskiljande frågor. Det torde också bidra till att förklara det sega intresset för Webers vetenskaplära. Weber-renässansen, eller den försenade receptionen, var samtida med – eller rentav föregrep – Thomas Kuhn och paradigmkonfrontationerna i samband med 1968.

Webers försvar av vetenskapen mot okontrollerad värdebias (skevhet, skulle Myrdal säga) gör honom till en energisk kritiker av religionen, t.ex. i den jämförande religionssociologins *Zwischenbetrachtung*. Men så snart den rationella empiriska kunskapsprocessen konsekvent har genomfört världens avmystifiering och förvandling till en kausal mekanism, framträder definitivt spänningen gentemot det etiska postulatet: att världen är en av Gud styrd och följaktligen på något sätt etiskt *meningsfullt* orienterad kosmos (Weber 1986: 178). Samtidigt är Webers av modern Helene starkt präglade livsstil påfallande religiös och Weber poserar i det föga uppmärksammade brevet till Tönnies från februari 1909 nästan som en privatreligiös troende (*Max Weber Gesamtausgabe – MWG II/6: 65*).

Vad Weber *inte* är

Det torde vara svårt att göra Weber till en Hegelian. Georg von Lukács' inflytelserika Weberkritik (1953) kan också ses som en Hegelsk ”pre-neo-Kantiansk” reaktion mot

3 I ”The Marginal Utility” (1908) och *Kategorien* (1913). Även i *Freiburger Antrittsrede* (1895); Ola Agevall (2004). Även i ”Zwischenbetrachtung” i den jämförande religionssociologin framträder Webers rationella prägling (t.ex. *Gesammelte Aufsätze zur Religionssoziologie – GARS: 564*).

Webers sekulariserade metodologi och intersubjektiva begreppsbildning. Weber och det av Lukács omhuldade ”totala förnuftet” går inte bra ihop. Vi har ett underbart citat av Weber i brev till F. Eulenburg i maj 1909: ”Två vägar står till buds: Hegel – eller vårt sätt att gå till väga” (*MWG II/6*: 173), med tydliga nykantianska ekon. Ralf Dahrendorf (1987 [1986]: 574) erbjuder en mycket kraftfull sammanfattning av skillnaden mellan Webers intersubjektiva – nominalistiskt nykantianska – syn på begreppsbildningen och en historiematerialistisk tillnärmelse. Ett grunddrag i nykantiansk epistemologi är att de begrepp vi använder är mänskliga konstruktioner och inte oberoende av vetenskapsmannen, i kontrast till den materialistiska syn där begreppens existens är oberoende av hur mycket som uppenbarats för oss, som t.ex. Hegels *Weltgeist*.⁴

Mycket få om ens någon skulle kunna argumentera för att Weber är naturrättsanhängare eller värdeobjektivist. Redan på de allra första sidorna av *WuG* (Ekonomi och samhälle) tar Weber tydligt och kraftfullt avstånd från dylika synpunkter och betecknar t.ex. föreställningar om mänskliga rättigheter som metafysik (se vidare Mommsen 1984: 393). Webers tydliga antimetafysik understryks indirekt av Leo Strauss’ och Alvin Gouldners taffliga försök att vederlägga en ”Weber” som de själva konstruerat. Allan Blooms bestseller om *The Closing of the American Mind* kan förstås som utslag av samma trend. Det finns emellertid även här inslag av ”antinomi”. Weber är medveten om rationaliserings- och sekulariseringseffekter av tidig naturrätt, som lägger grunden för den kalkylerbarhet som västerländsk rättsordning bygger på.⁵ Det finns ingen anledning tro att Weber motsätter sig mänskliga rättigheter, utan det handlar ”bara” om vetenskapliga sanningsanspråk, dvs. de naturrättsliga trosföreställningarnas grund och intersubjektivitet. Vi vet inte om Weber var anhängare av en negativ värdeontologi – kanske inte, en vaghet som Myrdal reagerar mot – men vi vet bestämt att han avstod från att argumentera för en positiv värdeontologi på vetenskaplig grund. Att han utesluter vetenskapliga belägg för värdeföreställningar utesluter inte personlig eller privat tro, om värdehierarkier eller moralprinciper eller liknande ”inre kompass” (*Rechtsgefühl*, skulle Kantorowicz säga).

Det finns dock alternativa tolkningar av Webers metodlära. Det finns utrymme för ”multiple Webers”, om hans tankar extrapoleras via kreativa tolkningar – och han har notoriskt blivit offer för dylik praxis.⁶

- 4 En medvetet paradoxal formulering med tanke på Hegels idealism. Det här är inte rätt plats att fördjupa sig i distinktionen begreppsrealism och essentialism. Det viktiga är att nykantianismens nominalism medger transparent och testbara modeller som grund för teoretiska förklaringar där verkligheten kan ”sparka bakut”.
- 5 Detta har dokumenteras av Richard Swedberg i hans Weber-volymer, som monografin från 1998 och den redigerade från 2000. Harold Bermans *Law and Revolution* (1983) är en viktig källa för Weber och kalkylerbar rättsordning. En del passager i ”Critique of Stammler” och Stammlers ”vederläggning” av den materialistiska historieuppfattningen är talande och ger uttryck för Webers rättspositivistiska ådra (Weber 1977: 129). Det sätt på vilket Weber yttrar sig om lag som regelbundenheter kunde vara skrivna av Axel Hägerström (1868-1939) eller hans apostel Karl Olivecrona. Det finns inslag av positiv rätt i systematisk naturrätt, och kvardröjande inslag av naturrätt i rättspositivismen, vilket orsakar en del förvirring.
- 6 Detta behandlas i min *Max Weber’s Methodologies* (Polity 2002), som är en utvidgning och uppdatering av min svenska avhandling *Bilden av Max Weber* (1982) samt en reducerad version av ett maximi-manuskript från 1996, tillgängligt via Weberarkivet vid Bayerska vetenskapsakademien. De konkurrerande tolkningarna har sin grund i uttolknarnas egna ambitioner, men också i vaghet hos Weber på vissa punkter. ”Kollektivbegreffe” är ett verkligt anatema för Weber (Lepsius 1977), men det utesluter dock inte durkheimianska inslag inte bara i tolkningen av hans karismabegrepp utan i Webers egen formulering av detta begrepp (Turner 2003).

Webers värdeaspektvalsmetodologi

Webers värdepolyteistiska dilemma har formulerats av hans granne i Heidelberg Ernst Troeltsch, i hans analys av historicismens kris, som en fråga om hur man hanterar värde-polyteismen efter Upplysningen. Historicismen bidrar oavsiktligt till värdeupplösningen, då dess metodologiska kärna är förnekandet av evigt giltiga lagar och värden. De metodologiska konsekvenserna av (faran för) okontrollerad värdebias står i centrum för Weber såväl som Myrdal.⁷

Werturteilsstreit som redan Weber var inblandad i nådde sin höjdpunkt mellan 1911-14 (väldokumenterat av H H Nau) men fortgår alltjämt. Det råder föga konsensus även om bevisbördan torde ha förskjutits, efter Weber/Rickert (se nedan), Hägerström och Myrdal, m.fl.

Gammaldags värdeobjektivism och naturrätt i stil med Leo Strauss eller ny-thomismen, har ett vetenskapligt trovärdighetsproblem. Ofta handlar det om försök att överbrygga klyftan mellan är och bör med hjälp av "Aristotelian refoundations" eller olika former av "biologism" – eller mer tentativt och modest i den kommunitära varianten, där man talar om *Lokalvernunft*. Normer behövs i ett civiliserat samhälle, oavsett giltighet i termer av sanningsvärde. Höger- eller vänstertrafik kvittar lika – men det är en klok policy att åtminstone lokalt enas om endera.

Runt sekelskiftet 1900 framträder besläktade antimetafysiska tankar på flera håll och förhållandevis oberoende av varandra. Edvard Westermarck och Hans Kelsen bidrar precis som Weber (och Rickert) och Myrdal (och Hägerström) till naturrättens erodering och samhällstänkandets sekularisering. Hägerström är kritisk till Kelsen men det har karaktär av kritik av kvardröjande naturrättsliga inslag i rättspositivismen, som Hägerströms skola av *Scandinavian legal realism* är en radikal variant av. Myrdal är en närmast hängiven anhängare av Hägerströms antimetafysik. Hans missnöje med Weber är av samma slag som Hägerströms oförståelse för vissa inslag i Kelsens lära.

Weber brukar missriktat framställas som en förespråkare av värdefrihet. Detta är ironiskt mot bakgrund av att hans metodologi går ut på att kvalificera värdefrihet till värdeberoende, *Wertbeziehung*. Värdeaspekter har en avgörande roll i instrumentell policyanalys för att göra begreppsbildning och modellbygge transparent och därigenom testbart (via *rationale Evidenz*). Detta var precis vad den yngre historiska skolan med Gustav von Schmoller som främsta namn hade svårigheter att redovisa och vilket Ernst Troeltsch omtalar som det polyteistiska dilemmat.

Webers fokus på rationella mänskligt konstruerade instrumentella typer förefaller konsekvent och explicit. Det framgår för övrigt också av passager på de första tre sidorna av *Zwischenbetrachtung*,⁸ där han faktiskt – mindre uppmärksammat – utvecklar sin idealtypslära (*GARS*: 536-38).

Tillståndet av *necessity and possibility of choice* (Giddens' formulering) är fortfarande med oss idag, och rentav accentuerat i *post-Modernity* eller *late-Modernity*. Ingen annan än vi själva kan ta ansvar för våra existentiella val. "Gud är död och det finns många

7 Värdeinkommensurabiliteten behandlas ingående av den danske filosofen Mogens Blegvad (1991).

8 Webers "Zwischenbetrachtung" finns även i svensk översättning, ombesörjd av Hans Zetterberg (Weber 1986).

kyrkor”, som uttrycket lyder. Som Habermas påpekat finns Guds plats i det offentliga rummet kvar att fylla, med dagspress, såpopperor, eller annat. Värdeomdömen kan inte testas med vetenskapliga medel, som Weber framhåller (1949: 17), strax efter det att han anslutit sig till den absoluta polyteismen som den enda acceptabla metafysiken och betecknat värdealternativen som varandes i oförsonlig dödlig kamp med varandra som en strid mellan Gud och djävulen (Ibid.). På nästa sida beskriver Weber suggestivt det existentiella dilemmat i det polyteistiska predikamentet. Den sista paragrafen i nyckeltexten ”Zwischen Zwei Gesetze” (Mellan två lagar) är mycket talande för Webers position:

That old sober empiricist, John Stuart Mill, once said that, simply on the basis of experience, no one would ever arrive at the existence of one god – and, it seems to me, certainly not a god of goodness – but at polytheism. Indeed, anyone living in the ‘world’ (in the Christian sense of the word) can only feel himself subject to the struggle between multiple sets of values, each of which, viewed separately, seems to impose an obligation on him. He has to choose which of these gods he will and should serve, or when he should serve the one and when the other. But at all times he will find himself engaged in a fight against one or other of the gods of this world, and above all he will always find that he is far from the God of Christianity – or at least from the God proclaimed in the Sermon on the Mount. (Weber 1994: 78f).

Det är en slående likhet mellan denna passage och en liknande passage i ”The Meaning of Ethical Neutrality” (1917), som skrevs ungefär samtidigt, så det kan inte vara ”a slip of the pen”.

Det metodologiska problemet är att vi skulle behöva objektiva värden för att utföra en instrumentell medel-mål-analys – men vi kan inte hitta dem. Det är vad H H Bruun (2007 [1972]) omtalar som normsändarproblemet och som Gunnar Myrdal har en pragmatisk lösning på, mer användbar än Rickert/Weber.⁹ Jag kallar det ”politruk-lösningen” (mer om Myrdals syn nedan). Signifikanta och relevanta värden säkras genom att anknyta till sociala rörelser, folk rörelser som t.ex. arbetarrörelsen – eller medborgarrättsrörelsen i USA, som Myrdal inspirerar.

9 Förhållandet mellan Weber och Heinrich Rickert är synnerligen omdebatterat och ett område med många återvändsgränder, isberg, tunn is och djupt vatten. Centrala texter är Oakes (1988), Bruun (2007 [1972]), Brecht (1959), samt Rickert (1986 [1902, 1913]). Se särskilt Rickerts kapitel 5. Lägg märke till att Oakes’ utgåva av Rickert är en förkortad översättning, se ”A note on the abridgements”, xxviii ff. Se även Eliaeson (2002: 30 ff). Rickert (1863-1936) kan antas vara mindre välbekant för senare generationer, än Weber och Myrdal, vilka har varit mer resistent mot ”tidens tand” och rentav i flera avseenden framstår som förbluffande aktuella. Rickert var en ledande tysk filosof med lärostolar i Freiburg i Br och Heidelberg och främste företrädare för Badenskolan eller den sydvästtyska skolan av nykantianismen. Det är ostridigt att Rickert var Webers filosofiske guru men om det var oundgängligt eller av bekvämlighet är diskutabelt. *Die Grenzen der Naturwissenschaftlichen Begriffsbildung* är Rickerts mest kända verk. *Die Grenzen der Sozialwissenschaftlichen Begriffsbildung* kunde vara en rubrik för Webers metodlära, mellan positivism och historicism. Trots att Weber faktiskt delar Diltheys syn på objektet som demarkationskriterium mellan natur- och ”andliga” vetenskaper så är det Rickerts metod han faktiskt vidareutvecklar. Men han skulle inte instämma i Rickerts – med dennes egen värdefilosofi inkonsistenta – tanke på obetingat giltiga kulturvärden. Han hävdar i stället att Rickert – den historiska relativismens fader – blivit miss- eller övertolkad på den punkten. Gunnar Aspelin (1937) erbjuder en elokvent presentation av Rickerts grunddrag

Trots att Weber kritiserar Schmolter och andra kolportörer av värderingar *ex cathedra* så anser Weber likväl att professorer har en särskild roll att artikulera de kulturvärden som man bör utgå från i instrumentell analys och som får substituera för de objektiva värden som inte finns eller möjligen alternativt inte är rationellt vetbara för oss.

I en sekulariserad värld kan vi inte enas om några ”sanna” värden. Vi kan dock etablera några fungerande ”community of assumptions”. I Benthams, Kants och Jeffersons anda kan vi dryfta skilda toppvärden som t.ex. ”pursuit of happiness”. ”Guds vilja” var länge populärt. Den allmänna välfärden och samhällsnyttan är starka alternativ efter Franska revolutionen. Den mänskliga individens värdighet just som kulturvärelse torde vara ett för såväl Weber som Kant godtagbart alternativ. Men den ”Arkimediska punkten” måste postuleras och går ej att bevisa.

”Secularization is the wonderful mechanism by which religion becomes non-religion. Marxism is secularized Christianity; so is democracy; so is utopianism; so are human rights” (Bloom 1987: 211). Det finns ingen vetenskaplig grundval för att välja mellan frihet, tradition och jämlikhet och dessa värden kan knappast optimeras samtidigt, utan måste balanseras, som redan Goethe observerade. Detta är just vad Arnold Brecht (1959) avser med ”the seamy side of scientific value relativism”, att t.ex. åskådningar som de flesta av oss finner motbjudande inte kan förkastas objektivt utan endast av oss själva. Nu är förstås samhällsvetenskapens idéhistoria en kyrkogård full av indiska reptrick och Icarian flights, i försöken att hitta ”sanna” värden. Det tycks alltid finnas en ”bakdörrsnormativism”, en seg historia som går tillbaka till åtminstone Samuel Pufendorf. Att vi inte vetenskapligt kan förkasta inhumana värden och praktiker är en otrevlig insikt i Upplysningens kölvatten. Vi har till skillnad från Augustinus och andra medeltidstänkare inte tillgång till någon oomstridd norm-sändare, efter det att de franska encyklopedisterna började ta död på Gud.

Weber är påfallande ostentativ i sin hänvisning till Rickert som filosofisk auktoritet, samtidigt som hans sätt att ta honom i försvar medför ett fjärmande från just de murkna inslag hos Heinrich Rickert som skulle kunna öppna för ”bakdörrsnormativism”. Rickert är ofta uppfattad som ”Den historiska relativismens fader” men hävdar icke desto mindre vissa objektiva historiska ”övervärden” som obetingat tidlöst giltiga.

Det är främst Webers brev till Gottl av 28 mars 1906 (publicerat i *MWG*: II/5, *Briefe* 1906-1908) som indikerar att Webers ”försvar” på den punkten är högst villkorligt och inte innehåller några medgivanden till Rickerts ologiska tanke på superhistoriska värden med objektiv giltighet, en tanke som strider mot Rickerts egen huvudlinje. Det kan inte finnas några ”unconditionally valid ultimate values”, vilket Rickert synes hävda (1986: kapitel 5). I alla händelser har inga sådana belagts intersubjektivt.

Vad innebär Webers lösning?

Med en elegant paradox löser han historicisternas – den yнге historiska skolans – impotensproblem vad beträffar transparent och intersubjektiv begreppsbildning (som kan fungera i hypotetisk-deduktiv hypotesbildning), just genom att nyttja värderingar som urvalsinstrument. Historicisterna var oförmögna att redovisa sitt urval från verk-

lighetens överskådliga mångfald (*unübersehbare Mannigfaltigkeit der Wirklichkeit*). Weber använder sig av explicit redovisade värdeaspekter och undviker på så sätt okontrollerad värde-bias (skevhet). Detta är elegant men en smula ofullbordad, eftersom man ändå måste ha någon *Gesichtspunkt*, postulerad målvärdering, för sin instrumentella medel-mål-analys.¹⁰ Normsändarproblemet kvarstår även efter det att objektivitetsproblemet löses med den uttalade ”perspektivism” som ligger i explicita värdepremisser. Weber hänvisar till karisma och kultur som tänkbara normkällor. Vad det handlar om är en rationalisering av värdehierarkier. Det normativa elementet finns kvar men isoleras och fjättras.

Weber är, för att sammanfatta, ett viktigt framsteg för samhällsvetenskapens sekularisering, i betydelsen kalkylerbarhet och anti-naturrätt, med den rationelle aktören som grundmetafor. Gunnar Myrdal är dock mer framgångsrik när det handlar om tillämpningen för *policy formation* och social ingenjörskonst.

Gunnar Myrdal som en webersk offentlig intellektuell

Scandinavian legal realism, eller Hägerströms skola, med Gunnar Myrdal som främste svenske representant inom samhällsforskningen, är en hittills negligerad extension av Weber. Jag kallar detta den ”nihilistiska” tolkningen av Weber, efter det accepterade namnet på Uppsalaskolan, med dess kombination av negativ värdeontologi och icke-kognitivistisk värdesatsteori. Gunnar Myrdal är en hängiven anhängare av Axel Hägerström, ett inflytande som är reservationslöst och varar hela livet. Johan Strang (2003: 55) nämner rentav en pilgrimsresa till Uppsala som Myrdal företog i mitten av 30-talet, för att som apostel få profetens välsignelse.¹¹

Föreställningen av Gunnar Myrdal (1898-1987) som en mer radikal Weberian än Weber själv är ingalunda oproblematiserad. En offentlig intellektuell kan ”slå på trumman” för olika värderingar – men måste själv välja – eller låta någon annan välja; någon rationell grund för valet gives ej.

Gunnar Myrdal behöver ingen omfattande presentation. Han är välkänd och det finns många sätt att informera sig om stationerna i hans livsresa, t.ex. IESS (International Encyclopedia of the Social Sciences) – eller min egen artikel i *Acta Sociologica* (2000).¹² Hans *life trajectory* var säkert mer intressant och omväxlande än t.ex. Max Webers, för att inte tala om Gunnars Myrdals guru Axel Hägerström, som likt Kant i Königsberg ogärna lämnade hemstaden. I alla händelser är Myrdals *travel itinerary* påfallande mer dramatisk, med flygplan som skjuts ner på återfärden och dynamitlastad fartygskonvoj i Norra Ishavet, samt äventyr i den djupa Södern när han reser runt

10 Webers lösning kan också inbjuda till retorik, huruvida hans ”värdeaspektvalsmetodologi” innebär att vetenskapen rensas från okontrollerade värden eller politiska avgöranden från vetenskapen, två synsätt som inte utesluter varandra.

11 Hägerströms berömda installationsföreläsning 1911 ”Om moraliska föreställningars sanning”, med dess starka betoning på att det inte finns någon lära *i* moral, bara *om* moral, finns på engelska i två översättningar, dels Robert Sandins och dels Thomas Mautners ännu opublicerade. Det är första gången den negativa värdeontologin presenteras som sammanhängande doktrin, må vara att det finns många föregångare, som t.ex. Bentham och Hume. Hägerströms *Selbstarstellung* publicerades i Leipzig 1929, samt finns översatt i Robert Sandins ederade volym, Axel Hägerström: *Philosophy and Religion* (1964), s 33-74. Den banbrytande installationsföreläsningen ”On the Truth of Moral Propositions” finns i samma volym.

med Ralph Bunche, etc., och får lov skynda sig över statsgränsen för att undgå arrest eller lynchning. Myrdal gör dubbel karriär och är en offentlig intellektuell på (minst) tre kontinenter. Redan som en ung man tjänstgör han som borgmästare i Mariefred. Han är i Amerika stolt över att vara svensk senator (riksdagsman i Första kammaren), samt att kunna tala med bönder på bönders vis.¹³ Det finns ett kameleontiskt drag hos Gunnar Myrdal, som dock förenas med en genuin kärna, som elitistisk Upplysningsrationalist.

Han och hustrun Alva blir socialdemokrater förhållandevis sent, i samband med en stipendievistelse i USA 1930. Myrdal säger olika saker i skilda intervjuer men detta tycks vara huvudversionen. Rätt lite är bekant om makarna Myrdals aktiviteter under 20-talet. Detta har öppnat för spekulationer om deras eventuella sympatier för nationalsocialismens socialt progressiva vänsterflygel (bröderna Strasser). Det finns inga som helst belegg för detta, annat än att inga dagböcker eller dylikt bevarats i det kända arkivmaterialet från den tiden. Icke desto mindre så är det ett ”hypotetiskt isberg” eftersom många stora intellektuella var positivt inställda till nazismen så länge den kunde framstå som en revolutionär och socialt progressiv folkrörelse. Det kunde vara händelsen att det fanns inslag av pragmatiskt val när man för sin *Wertbeziehung* gör just socialdemokratin till leverantör av de signifikanta och relevanta värderingar som den sociala ingenjörskonsten skall betjäna, med instrumentell policyanalys. Att anknyta till arbetarrörelsens mål och organisationer blev Myrdals pragmatiska metod för att lösa normsändarproblemet. Detta förefaller mig vara en mer framgångsrik variant av att lösa värdeinkommensurabilitetens problem än den vi finner hos Weber/Rickert. Myrdal lyckades faktiskt i inte ringa utsträckning påverka samhället, i kontrast till Weber som dog besviken, i sorg över att allt som han hoppats på gått fel.¹⁴

Det finns många viktiga episoder i Gunnar Myrdals karriär som offentlig intellektuell – och *rationalizing intellectual*, för att nyttja Ron Eyermans (1985) term. Den sociala ingenjörskonstens epok var en period då makt och intelligentsia i Sverige stod varandra närmare än idag. Myrdal var aktiv och rentav kanske drivande kraft i den första svenska Keynesianska budgeten som Wigforss lade fram efter socialdemokraternas maktövertagande 1932, fyra år innan Keynes berömda bok publicerats. Makarna Myrdal startade tillsammans också den stora debatten om familjepolitik med *Kris i befolkningsfrågan* (1934), som var genuint samskriven av makarna; de omformulerade varandras kapitel under en norsk fjällsemester. Denna intervention i den offentliga sfären har idag förnyad aktualitet, med anledning av pensionssystemets hotande kollaps som ett pan-europeiskt problem, p.g.a. för låga födelsetal (Schierup 1995, Schierup, Hansen & Castles 2006). Gunnar Myrdal ledde den stora Carnegieundersökningen om *An American Dilemma* (1944). Efter kriget var han en sorts enpersons skuggka-

12 Walter Jacksons bok om Myrdal och dennes arbete om *An American Dilemma* samt Richard Swedbergs ”Introduction” till 1990 års Transaction re-edition av *The Political Element*. . . är andra goda introduktioner till Gunnars liv och verk, liksom Bo Gustafssons artikel i Svenskt Biografiskt Lexikon. Gunnar Myrdal är en av två nordiska samhällsvetare (den andre är Stein Rokkan) som fått egna items i *The Encyclopedia of the Behavioral and Social Sciences*, IESSs föregångare.

13 Borgmästare var dock ingen politisk position i Sverige utan en mer juridiskt betonad syssla.

14 Gunnar blev emellertid på sin ålders höst Sveriges ”grumpy old man”, när han värderade den svenska modell för vilken han var själv högst ansvarig. Han sista år blev heller inte lyckliga. Se Eliaeson 2008b.

binett inom socialdemokratins skördetidsregering. Han var också omstridd handelsminister under två år. För en kort tid var han dessutom redaktör för *Tiden*. Den så kallade Myrdalkommissionen lade grunden för en ”Tredje vägens” ekonomiska politik mellan plan och marknad. Gunnar Myrdal lämnade 1947 Sverige för Genève som chef för FN-organet ECE (Economic Commission for Europe), till 1957. Den verksamheten var viktig men mindre offentlig, dessutom nästan utforskad.¹⁵ Därefter ägnade han ett decennium åt att skriva *Asian Drama* i tre volymer. Här vidareutvecklar han sina centrala metodiska begrepp som goda och onda cirklar och kumulativ kausalitet, delvis från Knut Wiksell inspirerade grepp. Han lanserar där även begreppet *den mjuka staten*, som har fortsatt relevans, inte minst i Europa Öster om Elbe, med dess utbredda korruption och lågeffektiva institutioner med lågt förtroendekapital och åtföljande brist på medborgarkultur.

Detta uttömmar ingalunda hans aktiviteter. Han var också återkommande gästprofessor vid ett antal amerikanska universitet och erhöll inte mindre än ett trettiotal hedersdoktorat, vilket kan vara världsrekord.

Myrdal utmärktes ej i första hand av blygsamhet. Han var asocial men sympatisk, trots avsaknad av social intelligens och att han kunde vara nog så ”flisig i käften”, som man säger på landet.¹⁶ De närvarande hade känslan av att delta i en intellektuell fiesta när han släppte loss på sina post-seminarier. Han var egocentrisk och megaloman samt en intelligensaristokrat.¹⁷ Han grundade ingen egen skola men var inflytelserik på många områden och i flera discipliner, något som han delar med Weber. För Myrdal börjar vetenskapen med problemformuleringar, precis som för Popper, och hans transdisciplinära credo har inspirerat inte minst Immanuel Wallerstein.¹⁸

Det bör noteras att Myrdal hela sitt liv brottas med frågan om värderingarna och deras roll i samhällsforskningen. *The Political Element in the Development of Economic Theory* kom ut i Sverige 1930 (Vetenskap och Politik i Nationalekonomin, på tyska två år senare, översatt av Gerhard Mackenroth) och den lilla boken om *Objektivitet i samhällsforskningen* kom ut 1968. Precis som Weber var han själv heller ingen filosof. Men i stället för Rickert så var det Axel Hägerström som var den stora inspirationskällan, en ”conversation piece” makarna Myrdal emellan redan i 20-talets brevväxling.¹⁹

Hägerström är Gunnar Myrdals store guru, nästan i komisk grad. Myrdal skriver till den vördade professorn och ber om hans porträtt ”och helst inte ett för litet”, i en ton som har drag av den skygge skolgossen inför sin magister. Något liknande finns inte i övrigt hos Myrdal utan är unikt och utmärkande för hans beundran för Hägerström.

15 Arne Kaijser på KTH har dock forskat om Myrdals betydelse för Europavägarnas tillkomst.

16 Swedbergs ”Introduction” till *The Political Element*... indikerar detta – men det finns många källor, t.ex. Tore Browaldhs och Fritz Croners memoarer, var i Gunnars mänskliga drag framhävs.

17 ”Massan och intelligensen” från 1919 brukar nämnas som indikation på Gunnars intelligensaristokratiska hållning. E-mail från Stellan Andersson av 1 okt. 2007 informerar om att det i brodern Robert Myrdals arkiv finns fler texter av den unge Gunnar som pekar i samma riktning, elitism och Upplysningsrationalism.

18 Wallerstein ger gott utrymme – ett helt kapitel – till Gunnar i *Unthinking Social Science*.

19 Redan som ung student skriver Gunnar till sin ”Pygmalion” Alva om att han upptäckt en märklig filosof, Axel Hägerström. ”Härmed överlämnar jag till min käresta, vars förståndsgåvor jag är så stolt över, en liten bok [...] Den är märklig på ett par vis – och jag skall tala med dig om den då vi råkas. Lilla flickungen min, vet du inte – jag tycker om din visdom”. Den text det handlar om är ”Moraliska föreställningars sanning” av Axel Hägerström. Jag citerar efter Hederberg 2004: 41).

Influenserna från Hägerström är mycket väl dokumenterade och synnerligen entydiga, förutom i tidiga brev till Alva också i en omfattande korrespondens med Alf Ross, en framträdande skandinavisk rättspositivist.²⁰ Materialet finns på Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek i Stockholm.²¹ Dessutom är Gunnar Myrdals marginalnoteringar i biografien skriven av Hägerströms dotter Margot Waller (1961) talande. Myrdal stryker under – och det är hans enda understrykningar – just de passager som ger uttryck för Hägers uttalade anti-metafysik och ”nihilism”. Dessa *Randgloss* kan i stort sett tidsbestämmas, då handstilen är Parkinson-darrig och det ligger en lapp om att Jan-ken (son till Jan Myrdal) skall komma och hjälpa honom med något praktiskt bestyr i lägenheten i Gamla Stan.²²

Att Myrdal är så uttalat påverkad av Hägerström är intressant också ur den synvinkeln att det tydligen inte finns någon motsättning mellan att vara en värdenihilist och att vara en engagerad världsförbättrare, eller att i alla fall att Myrdal inte upplevde någon sådan motsättning. I *Against the Stream* insisterar Gunnar Myrdal att han bedriver en *moral science* i J. S. Mills anda. Detta kan tolkas olika och rentav uppfattas som inkonsistent med Myrdals synnerligen explicita Hägerströmianism, men rimligast som att han betonar nödtvungen *anxiety and necessity of choice* när man ansvarigt ansluter sin analys till politiska krafter, för att uppnå policyrelevans.

Medan Gunnar Myrdals intryck av Hägerström satt tydliga spår och erkänns av Myrdal själv, så är influenserna från Max Weber mer problematiska. Icke desto mindre vill jag hävda att Myrdal är en vidareutveckling av Weber/Rickert-synen på värde-relation eller värde-orientering, genom varianten att hitta de signifikanta och relevanta topp- eller mål-värderingarna så att säga ”bland folket”, i de stora folkrörelserna. Den ”cultural twist” som Webers generation av kammarlärda ägnade sig åt kom inte att slå rot och sätta frö på samma fruktbara sätt, utan blev mer anemisk och delvis verkningslös.

Det finns passager i Myrdal där han omtalar Weber som en inspirationskälla med samma antimetafysiska tendens som Hägerström.²³ Jag har också hittat en del andra indikationer, som när Gunnar Myrdal ber sin gode vän och översättare Gerhard Mackenroth att hålla honom fortsatt underrättad om mer Weberlitteratur, i samband

-
- 20 Korrespondensen mellan G M och Alf Ross har redan 1926 Hägerström som en sorts tyst deltagare. Myrdal företar också en pilgrimsresa till Uppsala en höstdag i mitten av 30-talet och erhåller profetens välsignelse. Relationen Myrdal och Hägerström har även uppmärksammats av Strang (2003).
- 21 Det finns mer än 120 000 brev. Samlingen är datoriserad men bara tillgängliga via intranet. Stellan Andersson som har arbetat med materialet i flera decennier ger god vägledning. Man kan t.ex. se att det mellan 1930 och 1932 finns 88 brev till Gunnar från Gerhard ”Jörd” Mackenroth och 35 från Gunnar tillbaka, när *The Political Element*... var under översättning från svenska till tyska. Den personliga korrespondensen mellan Gunnar och hustrun Alva blev tillgänglig för forskningen år 2000. Se Stellan Andersson (1999) för en översikt av samlingarna
- 22 Sissela Bok, Gunnars ”Harvard-dotter”, berättade för mig i ett e-postmeddelande att Gunnar gav henne en samling av Hägerströms verk som present i samband med att hon disputerade, skrifter som han funnit i Antikvariat, vilket tar tid.
- 23 Paul Streeten, som översatte Myrdals *Political Element*... (1953) ederade också Myrdals *Value in Social Theory* (1958) och bad om en kort självbiografi. *Value in Social Theory* innehåller också Myrdals adress till the *British Sociological Association* från 1953, om värderingars roll i policy research. Men redan i *The Political Element*... (på svenska 1930) har Myrdal flera sidor om Weber som föregångare – men på vissa punkter oklar sådan. Det finns ingen omedelbar motsättning till vad han senare säger.

med att han tackar honom för en bok han redan fått om Weber och som han säger sig ha läst med stort intresse (Eliaeson 2002: 119). Jan Olof Nilsson säger i sin avhandling om hustrun Alva att han inte vet vem som satte Weber i händerna på Myrdal, men att det uppenbarligen är två av Webers texter som särskilt påverkar honom, nämligen Objektivitetsuppsatsen från 1904 samt "tvillingföreläsningen" *Wissenschaft als Beruf* (Vetenskap som kall) som hölls 1917 (Nilsson 1994: 144 f).²⁴

Gunnar Myrdal och Herman Wold om värdepremisser

Gunnar Myrdal har en tendens att säga olika saker vid olika tillfällen. Han är inget sanningsvittne om sin egen utveckling utan koketterar gärna. Dessutom var han i tilltagande grad benägen att referera till sig själv. Myrdal hävdar faktiskt att han kom på hur man kan lösa värdeinkommensurabilitetens problem med hjälp av explicita värdepremisser helt på egen hand, i alla fall oberoende av Weber. Det finns en intressant brevväxling mellan Gunnar Myrdal och Uppsalastatistikern Herman Wold, som vidare föranledde Myrdal att skriva ett särskilt appendix om sitt förhållande till Weber i detta sammanhang.²⁵

Wold skriver att han glädde sig åt att se referensen i *An American Dilemma* på s 1057 "to Louis Wirth, where footnote (a) brings us back to Karl Mannheim and Max Weber's pathbreaking ideas about the explicit specification of value premises in the social sciences. Then Gunnar's Appendix brought an avalanche of new ideas." (brev från Wold till Myrdal den 12 mars 1974, här citerat från Stellan Andersson 1999: 24). Myrdal uppfattar detta som en anklagelse för att inte tillräckligt noga ha gjort reda för sina källor och att ha lärt mer från Weber än han är villig att medge. Han säger sig vara känslig på denna punkt: "Whatever personal faults I might have, in this regard I have been scrupulous" (brev den 21 mars, citerat från Ibid.).²⁶

Wold skriver (i brev den 18 april): "as far as I can understand it is a commonly-held opinion that it is Max Weber who is the originator to the following thesis: 'Social sciences can be made objective if value premises are explicitly introduced among the premises of the analysis.' It is a very interesting question for the history of science if this thesis can be supported in Max Weber."

Myrdal frågar den 29 april: "I am a little worried by the sentence you put within quotation marks. Whom are you quoting? I almost believed that I was the first man to introduce the term 'value premise'."

Och så går diskussionen vidare, skriver Andersson (1999: 26). Jag har på Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek följt upp brevväxlingen men den ger inte så mycket mer.

24 *Wissenschaft als Beruf* är mest spridd via *From Max Weber*, redigerad av Gerth & Mills. Det är numer väl dokumenterat att denna föreläsning inte hölls vintern 1918-19 under den Bayerska rådsrepublikens dagar, utan redan hösten 1917, även om det inte kan uteslutas att Weber upprepade något liknande i närmare anslutning till den andra "tvillingföreläsningen".

25 Stellan Andersson har publicerat detta, i sin artikel om "The value of personal archives", i *Nordeuropaforum*, 1999. I brevväxlingen med Wold finns ett appendix "Max Weber and Myrdal" (Bilaga till brev från Myrdal till Herman Wold av 21 mars 1974, i Andersson 1999: 28-32).

26 Noten (a) nämner Louis Wirths "Preface" till Mannheims *Ideology and Utopia* (1936) och listar en del exemplariska sociologiska arbeten "which are free of implicit value premises", som Myrdal skriver.

Jag anser det vara en rimlig hypotes att vad jag med en nebulös men pedagogisk term kallar för ”värdeaspektvalsmetodologin” varit i Webers säck innan den kom i Myrdals påse. Detta hindrar förstås ej att Myrdals vidareutveckling är ett viktigt steg framåt inom den intersubjektiva policyanalysen.

Gunnar Myrdal och Axel Hägerström vs Max Weber och Heinrich Rickert om värdeinkommensurabilitet

Det är dock något dunkelt vad Myrdal faktiskt hämtar hos Weber. Några influenser som förefaller typiskt weberska kan ha ersatts med influenser från Karl Mannheim, som Gunnar Myrdal stod på god fot med. Detta hävdades av Bo Gustafsson vid hundraårsjubileumet på Långholmen i Stockholm 1998. Andra i sammanhanget relevanta inflytelser kan härstamma från Myrdals gode vän W. I. Thomas från Chicago. Den text som är bäst ägnad att belysa skillnader och likheter mellan Weber/Rickert och Myrdal/Hägerström är ”Das Zweck-Mittel-Denken in der Nationalökonomie”, i *Zeitschrift für Nationalökonomie*, 1933.

Skillnaderna i synen på värdeinkommensurabilitet är att för Weber så förblir det en öppen fråga huruvida yttersta värden – vid något framtida tillfälle – kan bedömas på vetenskaplig grund, eftersom vi inte riktigt kan veta hur det vetbaras gränser avancerar. Så i fallet Weber/Rickert vet vi helt enkelt inte om värderingar är sanna eller falska. I Hägerströms (och Myrdals) fall vet vi däremot att värderingar vare sig är sanna eller falska eller möjligen alltid falska, och värdeomdömen kognitivt meningslösa. Man kan säga att det finns ett inslag av nykantiansk infinit regress hos Weber, genom att vetenskapens framtida gränser gentemot metafysiken är ovetbara (Brecht 1959 är klagörande, men litteraturen omfattande; se även Eliaeson 2002). Det är alltså en klar skillnad även om Hägerström och Weber ofta hamnar i samma ”box” som s.k. vetenskapliga värderelativister, med gemensam front mot naturrätt och värdeobjektivism. Hägerströms nihilism och anti-metafysik är mer radikal, då hans non-kognitivistiska värdesatsteori och negativa värdeontologi leder till att värdeyttringar blir att jämställa med nysningar och interjektioner, som ”Usch”, ”ack”, ”fy”, ”tvi”, etc.²⁷

Hägerströms hårdkokta eller råa position är inte särskilt förförisk. Som Aleksander Peczenik framhållit är den emellertid svår att vederlägga; hittills har ingen lyckats.²⁸ Positionen betecknas ofta som den emotiva värdeteorin och är Sveriges enda viktiga bidrag till internationell filosofi. Den har Nietzscheanska ekon och även hög affinitet med liknande radikal skepticism i Cambridge och Wien (Ruin jr 2000).²⁹

Myrdals kritik av Weber (1933; 1931) har i hög grad karaktär av införstådd och sympatisk läsning med åtföljande förslag till att stärka grundpositionen, att helt enkelt

27 Många konversationer genom åren med Thorild Dahlquist på *Carolina Rediviva* i Uppsala har format min syn på Hägerströms position.

28 I sin ”Introduction” till IVR kongressen i Lund 2003. (IVR=*Internationale Vereinigung für Rechts- und Sozialphilosophie*) anmärker Peczenik torrt och korrekt att ”Hägerström’s critical philosophy is not easy to refute. Indeed, most jurists simply evade it without even approaching its level of sophistication.”

29 Vad Nietzscheinflytelser beträffar så finns tydligt eko men deras relativism skiljer sig åt så till vida som Nietzsche är mer post-modern i meningen att han relativiserar också det vetenskapliga sanningsbegreppet, vilket Hägerström aldrig skulle göra.

rensa ut kvardröjande naturrättsmetafysik. Detta är också helt i överensstämmelse med vad Myrdal senare säger om vad han fann felaktigt hos Weber, nämligen att han kom på att Weber inte var främmande för att acceptera förekomsten av "transcendentala" värdesystem/hierarkier, vilket öppnar för vad jag kallar "bakdörrsnormativism". I ett Postscript till *Value in Social Theory* skriver Myrdal om Weber som en inspirationskälla för en värdefri vetenskap, fast just med tillägget att Webers kritik är av "transcendental" natur och bygger på modern tysk logik (Sigurdson 2000: 118f).

Den som är bekant med den svenska forskningsmiljön – särskilt den negativistiska uppsaliensiska – vet att omdömen som "transcendentalism" och "idealism" är nära nog dödsdomar i akademien, sedan Boströms tid var förbi (även Hägerström startade ju som idealist, i en miljö med starkt konformitetstryck fast med andra förtecken).

I appendix till Wold medger Myrdal att han har läst Webers bok om protestantsk etik och kapitalismens anda (1920, ursprungligen som två uppsatser i *Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik* 1905) och vad Weber hade att säga om Marxism – men står fast vid att han tror sig ha kommit på sitt eget sätt att lösa objektivitetsproblemet/normsändarproblemet oberoende av Weber och endast inspirerad av Hägerström. Myrdal nämner dock själv i sammanhanget Karl Mannheim, vilket styrker tanken att denne eventuellt kan ha varit ett slags Webersubstitut. Det kan enligt min mening eventuellt också löna sig att följa upp de täta kontakterna med Dorothy och W I Thomas – och därigenom indirekt också med Florian Znaniecki.

Det är tveksamt att Myrdal skulle ha kunnat undgå att vara influerad också av Webers värdefilosofi, fast alls inte uteslutet att han själv tror det. Minnet är selektivt och lägger lätt till rätta, smickrar gärna egot. Hans artikel från 1933 dokumenterar dock att han är på jakt efter en mer sofistikerad syn på hur man rationaliserar värdehierarkier för praktisk policyanalys än vad vi hittar hos Weber. Weber har lite grann drag av "torrsim" på denna punkt, att han talar om för andra hur man bör gå till väga, utan att grundligare problematisera tillämpningen av sin egen medel-mål-analys.³⁰ Myrdal framhåller helt riktigt att medel inte är värdeneutrala och att värderingsproblematiken därför kommer in i flera steg av analysen. Weber grundlägger den moderna instrumentella policyanalysen i sin *Freiburger Antrittsrede*, redan innan han utvecklat metodologin. Det är högst tveksamt huruvida Weber skulle ha haft något att invända mot Myrdals vidareutveckling till förfinade metoder för att rationalisera värdehierarkier, för att på så vis begränsa värdeelementets intrång i den vetenskapliga processen. Det är ett naturligt nästa steg. Men poängen är snarast här att Myrdal faktiskt brottas med de metodologiska problem som impliceras av att man genom bruket av explicitgjorda värdepremisser gör undersökningen visserligen inte värdefri, men väl "perspektivistiskt" objektiv och intersubjektiv. Hans ansats implicerar en mer förfinad konsekvensanalys, i vilken man tar hänsyn till att medel ej är värdeneutrala, som en vidareutveckling och operationalisering av Weber/Rickert.

Myrdal uppskattar Webers synpunkter på vetenskaplig objektivitet och tar rentav Weber i anspråk åtminstone för sin egen uppgörelse med dolda värderingar inom den

30 *Freiburger Antrittsrede* (enklast tillgänglig i Weber 1994) och andra studier från 1890-talet om *East of the Elbe-issues* är goda exempel på instrumentella (zweckrationale) policy studies. Myrdal vidareutvecklar denna ansats, t.ex. i *An American Dilemma* (1944).

politiska ekonomin (1930). Vad Gunnar Myrdal skriver i *The Political Element ...* om Weber förebådar också hans senare kritik. Han säger just att Weber (s 260 i svensk pocketutgåva 1972) anstränger sig att klargöra hur vetenskaplig analys i politiska spörsmål är möjlig – men att Weber på en punkt är oklar, nämligen att man genom någon sorts logisk operation skulle kunna hitta värdepremisserna som man behöver, via någon form av tänkt begreppslig värdehierarki. Sådana tendenser att tro på logisk moralisk ordning ”is a legacy from moral metaphysic systems”, enligt Myrdal. Han tillägger (Op. cit.: 261) att ”economic technology cannot....take its point of departure in other political valuations (värdesättningar) than the actual ones among various strata in the population.

Även om Weber ”talks the talk, he does not walk the walk”, för att låna ett amerikanskt slanguttryck. Åtminstone är Weber på efterkälken, mindre fullgången, just p.g.a. att hans ”transcendentalism” lämnar utrymme för ”bakdörrsnormativism”, som det just gäller att undvika. Räcker man den ett finger försöker den gärna ta hela handen.

Gunnar Myrdal som en exemplarisk tillämpning av Max Weber

An American Dilemma framstår ur ovan nämnda aspekt som ett exemplariskt arbete, också sedd som en mer sofistikerad Webertillämpning, med sitt utförliga kapitel om värdepremisser. Detta har knappast alls uppmärksammats i Weberlitteraturen – och heller inte i den utsträckning som det skulle förtjäna i Myrdallitteraturen. Myrdal var mycket framgångsrik i amerikanskt offentligt liv och citeras som bekant i Högsta Domstolens utslag i *Brown vs Board of Education* 1954. (Se Stanford Lyman 1998, även Stina Lyon 2002). Myrdal blev pådrivande för desegregationen inom det amerikanska utbildningsväsendet, faktiskt en inspirationskälla för hela medborgarrättsrörelsen. Hans värdefilosofi har som kontrast i mycket liten utsträckning varit uppe för diskussion på den amerikanska agendan.

Det bör tillfogas att även om Gunnar Myrdals genomgående och livslånga inspiration från Hägerström inte kan överskattas så växlar dock över tiden de metodologiska slutsatser som han drar. Hur man kan undvika okontrollerad värdepåverkan blir en livslång brottningskamp för Myrdal, som ju i övriga frågor gärna var tvärsäker och kategorisk. När han arbetar på *The Political Element ...* (dvs. den svenska upplagan) i slutet av 20-talet så är han i mycket en naiv empiricist i Wienkretsens mening. Värdeut-sagor är villebråd som skall jagas och utrotas. Han tror på värdetfrihet. Det är först senare som han komplicerar problemet med vetenskap och politik i samhällsforskningen som ett metodologiskt problem och inte ”bara” idekritik.³¹ Det är på förekommen anledning, eftersom okontrollerad värdepåverkan (skevhet/bias) var ett faktiskt design-problem om man med hjälp av tydliggjorda värdeperspektiv ville åstadkomma effektiva medel-mål-analyser. Han var tvungen att göra vad Weber i sina metodologiska essäer mest talade om att göra. Gunnar Myrdals appendix i *An American Dilemma* illustrerar detta. Det finns sex: ”Appendix 1. A Methodological Note on Valua-

31 Ragnar Björk i Upsala fäste min uppmärksamhet på detta, i e-mail den 19 juli 1997.

tions and Belief”, ”Appendix 2. A Methodological Note on Facts and Valuations in Social Science” är de för oss mest intressanta, eftersom det är där som Myrdal fördjupar sig i problem med rationalisering och ”mores” (oreflekterade vanor) och biases/skevheter samt dolda värderingar. I början av volym 1 förtecknar Myrdal också ”The Value Premises in this Study”.

Det finns ytterligare en givande källa, nämligen Myrdals sena arbete om *Historien om An American Dilemma*, som skrevs på engelska men bara kom ut på svenska (1987) samma år som han avled. Gunnar Myrdal är nu mycket gammal, med kraftigt försämrad syn och alltmer drabbad av Parkinson och sviktande minnesfunktioner. Han försöker att retroaktivt ”put his act together”, vilket inkluderar en diskussion av sista kapitlets (före appendix) autenticitet i *An American Dilemma*. Myrdal avsvär sig allt ansvar, och tycks tro att Arnold Rose är den som på sluttampen fört in kapitlet. Det har rubriken ”America’s Opportunity”, och är till sitt innehåll mer spekulativt och optimistiskt i tonen än vad vi borde vänta oss med tanke på grundcredot hos Myrdal – och Hägerström.

Vi skall dock ha i minnet att denna lilla bok är berget som födde en mus. Bibliografin över arkivmaterial för Myrdals *An American Dilemma Revisited* (som aldrig kom ut) är över 30 sidor lång. Han arbetar länge med detta men projektet blev aldrig fullbordat.

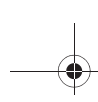
Ytterligare en viktig omständighet är att influenserna från Hägerström precis som influenserna från Hobbes och Hume är ”negativa” till sin natur, i den meningen att många efterföljande lärda inte gärna kan negligera dem utan är tvungna att reagera. Detsamma gäller för Max Weber och för Carl Schmitt, båda alltfört tematiskt högaktuella. Kritiken har ofta karaktär av tillrättalägganden och förmenta förbättringar och missförstås som tillbakavisande kritik. Ett gott exempel på vad jag avser är Theodor Geigers kontrovers med Hägerström (se Eliaeson 1993), liksom Myrdals kritik av Weber.

Myrdal är inte en av Webers apostlar – men en av Hägerströms. Han är dock en mer framgångsrik tillämpning av vad Rickert och Weber lagt grunden till. Myrdal representerar nästa steg i samhällsvetenskapens sekularisering, som är en lång historia från Machiavelli, eller rentav Thomas Aquinas, till Hume, Bentham, Weber – och Myrdal. Att medel inte är värdenetrala och att detta skapar behov av mer sofistikerade metoder för att rationalisera värdehierarkier är knappast något Weber skulle förneka – men Myrdal brottas mer med just den frågan.

Avslutning

Weber är huvudpersonen inom den s.k. vetenskapliga värderelativismen, en term som han dock inte själv använder, utan som elaboreras av Arnold Brecht (1959).

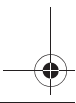
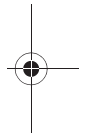
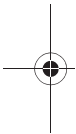
Talcott Parsons’ ”durkheimiska” tolkning förde upp Weber på parnassen av klassiker. Weber är dock egentligen en antisociolog inom sociologin och programmatisk metodologisk individualist. Han återfaller på en äldre tradition än sociologin som växer fram ut skotska fyrstadieteorier och franska reaktionära tänkare, som de Bonald och de Maistre (Zeitlin 1968), samt förstås paret Saint-Simon/Comte. Weber är en uppföljare av Machiavelli och Hobbes.

Myrdal ingår i samma långa tradition av sekularisering och antinaturrätt, men i hans fall något kortare, mer av Upplysningsrationalism än Renässansindividualism. Myrdals sociala ingenjörskonst har tydliga drag av Saint-Simon.

Myrdal tillämpar Weber i faktisk policy formation, under inflytande av också av den radikala värdenihilismen och negativa värdeontologin inom *Scandinavian legal realism*, en orientering han delar med bl a Alf Ross, Einar Tegen, Karl Olivecrona, Arthur Engberg, m.fl. Trots att *An American Dilemma* är en exemplarisk tillämpning av Weber/Rickert så återstår tolkningsproblem; Myrdals antimetafysik är mer radikal. Den nykantianska synen på kunskap som infinit regress är mer hypotetisk och mindre kategorisk om det vetbaras gränser.

Myrdal ger Weber en överdrivet "Rickertian" tolkning, dvs. med kvardröjande och motsägelsefulla rester av gammal naturrätt i fokus. Hans kritik vore mer drabbande gentemot Rickert än gentemot Weber. Myrdal tillhandahåller en pragmatisk lösning på det normsändarproblem som Weber inte riktigt problematiserar i praktiken.

DEN LÅNGA SEKULARISERINGSTRENDEN

Meningsproblemet förflyttas gradvis från den religiösa till den inomvärldsliga sfären	Rationell bokföring	Paradox: Naturrättens erodering sammanfaller med de naturliga rättigheternas spridning	Konkurrerande ideologier (världsliga religioner)
Augustinus Thomas av Aquino	Machiavelli Luther	Hobbes (Pufendorf)	Max Weber Proto-rational choice
Religiös vs Marsilius hednisk	Uppkomsten av en autonom statsvetenskap (policy science) i Early Modernity	Inomvärldsliga syften "Nonsense på stytor"	James Buchanan m fl Gunnar Myrdal Modern policy analysis Rational choice
Kyrka vs stat	Utilitism, Individuell egen nytta	Hume Utilitarianism	Axel Hägerström Gulfdoktrin, fakta vs värderingar, (is vs ought) Vetenskaplig värderativism Ed. Westermark
Viss autonomi för studiet av positiv lag hos Thomas, relativism hos Marsilius	Statsbygge som ett självändamål	Från jus till lex (rätt till lag)	Perspektivistiska handlingsrekommendationer, ej deterministisk lagbundenhet Rationalisering av värdehierarkier Poppers fallibilism Testbarhet
	"Rättspositivism"	Rättspositivism	
	Gud degraderas från context of discovery till context of justification	Dieu est morte Gud är död (säger de franska encyklopedisterna)	Den rationelle aktören ("economic man")

KALKYLERBARHET och ANTI-NATURRÄTT är centrala drag i denna trend, med den rationelle ekonomiske aktören som central metafor/modell

Vademecum till Plansch över Den långa sekulariseringsprocessen

Den är att förstå som en tidslinje där vissa signifikanta inslag i samhällsvetenskapens doktrinhistoria hängs upp som på en tvättlina. Det är alltså inget koordinatsystem eller någon matris.

Det finns mycket att tillägga, om man vill ha mer kött på benen, t ex om parallella inslag i den verkliga historien. Tanken är emellertid att vara sparsmakad. Napoleon I borde kanske nämnas eftersom han ser till att införa den moderna "liberala" konstitutionalismen (Westfalen 1807 som första moderna rättsstaten).

Det vore lockande att säga något mer om Samuel Pufendorf och hans diffusion av Hobbesianismen i sin kontext, dvs Europa post-Trettioåriga kriget. Likaså kunde det vara lämpligt att något utveckla Mandevilles och de skotska fyrstadieteoretikernas variationer av pain and pleasure, appetite and passions, etc.

Det är också talande vilka stora tänkare som *inte* nämns; såväl Rousseau som Locke erbjuder anomalier att förklara *ad hoc* och passar ej osökt in i min "Prokrustesbädd".

En iakttagelse är att Renässans och Upplysning i grunden är samma sak med likartade karakteristika men i två vågor. Det är knappast slump att de viktigaste tänkarna ligger mitt emellan, Hobbes, samhällsvetenskapens Newton, och Newton själv.

Märk väl att den sociologiska traditionen är yngre än den samhällsvetenskapliga, där Machiavelli är pionjär. Sociologin har sina rötter i den skotska Upplysningen, hos Adam Smith och Ferguson. Weber är en anti-sociolog inom sociologin. Myrdal är en "politruk"-variant av Weber/Rickert-ansatsen för medel-mål-analys, och anknyter till explicita premisser hos sociala rörelser istället för till kulturvärden.

Litteratur

- Agevall, Ola, 2004. "Science, Values, and the Empirical Argument in Max Weber's Inaugural Address", *Max Weber Studies. Thematic Issue on Max Weber's Relevance as a Theorist of Politics* 4(2), s 1557-77.
- Andersson, Stellan, 1999. "On the Value of Personal Archives" *Nordeuropaforum* 1, s 15-32.
- Aspelin, Gunnar, 1937. *Tankelinjor och Trosformer*. Stockholm: Bonniers.
- Ay, Karl-Ludwig & Borchardt, Knut, *Das Faszinosum Max Weber. Die Geschichte seiner Geltung*, Konstanz: Universitätsverlag Konstanz.
- Barber, William J., 2008. *Gunnar Myrdal. An Intellectual Biography*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire & New York: Palgrave & Macmillan.
- Beck, Ulrich, 1974. *Objektivität und Normativität/Die Theorie-Praxis-Debatte in der modernen deutschen und amerikanischen Soziologie*. Rowohlt: Reinbek bei Hamburg.
- Berman, Harold, 1983. *Law and Revolution. The Formation of the Western Legal Tradition*. Cambridge: Harvard University Press.
- Björk, Ragnar, 1996. "Social Change, Scholarship, and Gunnar Myrdal. Reflections On the 1920s", i Björk, Ragnar & Molin, Karl (red), *Societies Made up of History*. Festschrift Rolf Torstendahl.
- Blegvad, Mogens, 1991. "Value' in Turn of the Century Philosophy and Sociology", *Danish Yearbook of Philosophy* 26, s 51-96.
- Bloom, Allan, 1987. *The Closing of the American Mind*. New York: Simon and Schuster.
- Brecht, Arnold, 1959. *Political Theory. The Foundations of Twentieth-Century Political Thought*. Princeton: Princeton University Press.
- Browaldh, Tore, 1976. *Gesällvandring*. Stockholm: Norstedts.
- Bruun, Hans Henrik, 2007 [1972]. *Science, Values and Politics in Max Weber's Methodology*. London: Ashgate.
- Bruun, Hans Henrik, 2001. "Weber on Rickert: From Value Relation to Ideal Type", s 93-105, i Mucha, Janus; Kaesler, Dirk & Winlawski, Wlodzimierz (red): *Mirror and Windows. Essays in the History of Sociology*. Torun: Nicholas Copernicus University Press.
- Bruun, Hans Henrik., 2001. "Weber on Rickert: From Value Relation to Ideal Type", *Max Weber Studies* 1(2), s 138-160.
- Burawoy, Michael, 2005 [1994]. American Sociological Association Presidential Address: "For public sociology", *British Journal of Sociology* 56(2), s 259-294.
- Coleman, James, 1990. *Foundations of Social Theory*. Harvard: Belknap.
- Croner, Fritz, 1966. *Ett liv i vår tid*. Stockholm: Norstedts.
- Dahrendorf, Ralf, 1987. "Max Weber and Modern Social Science", s 574-80, i Mommsen, Wolfgang & Osterhammel, Jürgen (red), *Max Weber and his Contemporaries*. London: Unwin Hyman.
- Eliaeson, Sven, 2002. *Max Weber's Methodologies. Interpretation and Critique*, särskilt "Appendix: The Radical Solution? Gunnar Myrdal and the Diffusion of Value-Oriented/Relation". Cambridge, UK: Polity Press.
- Eliaeson, Sven, 2001. "Introduction" (tillsammans med Stanford Lyman) till tematiskt nummer om "Alva and Gunnar Myrdal: A Symposium on Their Lives and Works", *International Journal of Politics, Culture, and Society* 14(3).
- Eliaeson, Sven., 2000. "Gunnar Myrdal: A Theorist of Modernity", i *Acta Sociologica* 43(4), s 331-342.
- Eliaeson, Sven, 2000. "Axel Hägerström and Modern Social Thought", i *Nordeuropaforum* 1, s 19-30.

- Eliaeson, Sven, 1993. "Geiger, the Upsala-school of Value-Nihilism – and Weber", s 225-34, i Fazis, Urs & Nett, Jachen C. (red): *Gesellschaftstheorie und Normentheorie. Theodor Geiger Symposium*.
- Eliaeson, Sven, 2004. "Litteraturgranskning av Kerstin Vinterhed: Kärlek i tjugonde seklet – en biografi över Alva och Gunnar Myrdal", *Statsvetenskaplig Tidskrift* 106(3).
- Eliaeson, Sven, 2004. Recension av Hans Hederberg: *Sanningen, inget annat än sanningen. Sex decennier ur Alva & Gunnar Myrdals liv*. Stockholm: Atlantis, *Sociologisk Forskning*.
- Eliaeson, Sven, 2006. "Gunnar Myrdal as a Weberian Public Intellectual", i Karl-Ludwig Ay & Borchardt, Knut (red), *Das Faszinandum Max Weber. Die Geschichte Seiner Geltung*, Konstanz: Universitätsverlag Konstanz, s 283-300.
- Eliaeson, Sven, 2008a: "The Essential Gunnar Myrdal", *Journal of Classical Sociology*, nr 3, s. 392-408.
- Eliaeson, Sven, 2008b. "Gunnar Myrdal's Failure as Sweden's 'Grumpy Old Man'", i Eliaeson & Kalleberg (red), s 131-152.
- Eliaeson, Sven & Kalleberg, Ragnvald, (red). 2008. *Academics as Public Intellectuals*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing.
- Eliaeson, Sven & Palonen, Kari, 2004. "Introduction", till tematisk utgåva om "Max Weber's Relevance as a Theorist of Politics", i *Max Weber Studies* 4(2).
- Eyerman, Ron, 1985. "Rationalizing Intellectuals", *Theory and Society* 14(4), s 777-808.
- Hederberg, Hans, 2004: *Sanningen, inget annat än sanningen. Sex decennier ur Alva & Gunnar Myrdals liv*. Stockholm: Atlantis.
- Hägerström, Axel, 1953. *Inquiries into the Nature of Law and Morals*. Stockholm: Almqvist och Wiksell.
- Hägerström, Axel, 1964. *Philosophy and Religion*. Robert Sandin (red). London: Allen and Unwin.
- Hägerström, Axel, 1929. *Selbstdarstellung*. Leipzig: Felix Meiner.
- Honigsheim, Paul, 1968. *On Max Weber*. London & New York: Macmillan and Free Press.
- Jackson, Walter A., 1990. *Gunnar Myrdal and America's Conscience: social engineering and Racial liberalism, 1938-1987*. Chapel Hill: University of North Carolina Press.
- Jacobs, Struan, 1990: "Popper, Weber and the rationalist approach to social Explanation", *British Journal of Sociology* 41(4), s. 559-570.
- Kaesler, Dirk, 1988. *Max Weber. An Introduction to his Life and Work*. Cambridge: Polity.
- Kosteletzky, Vaclav, 1989: *The United Nations Economic Commission for Europe: The beginning of a history*. Göteborg.
- Lepsius, M Rainer, 1977. "Max Weber in München. Rede anlässlich der Enthüllung einer Gedenktafel", *Zeitschrift für Soziologie* 6(1).
- Lukács, Georg von, 1953. *Die Zerstörung der Vernunft*. Berlin: Aufbau.
- Lyman, Stanford, 1998. "Gunnar Myrdal's An American Dilemma after Half a Century: Critics and Anticritics", *International Journal of Politics, Culture and Society* 12(1), s 327-90.
- Lyon, E Stina, 2001. *Researching Race Relations: Myrdal's American Dilemma from a Human Rights Perspective*. London: South Bank University.
- Mannheim, Karl, 1936. *Ideology and Utopia: An Introduction to the Sociology of Knowledge*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Mommsen, Wolfgang J., 1984. *Max Weber and German Politics 1890-1920*. Chicago: University of Chicago Press.
- Myrdal, Gunnar, 1944. *An American Dilemma. The Negro Problem and Modern Democracy*. New York & London: Harper.
- Myrdal, Gunnar, 1933. „Das Zweck-Mittel-Denken in der Nationalökonomie“, *Zeitschrift für Nationalökonomie*, s 305-29.

- Myrdal, Gunnar, 1931. "Kring den praktiska nationalekonomins problem", *Ekonomisk Tidskrift*, s 41-81.
- Myrdal, Gunnar, 1970. "Biases in Social" Research, s 155-64, i *The Place of Value in a World of Facts. Proceedings of the Fourteenth Nobel Symposium Stockholm, September 15-20, 1969*. Stockholm & New York: Almqvist & Wiksell and Wiley.
- Myrdal, Gunnar, 1953. *The Political Element in the Development of Economic Theory*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Myrdal, Gunnar, 1953. "The Relation between Social Theory and Social Policy", *British Journal of Sociology* 4(3), s 210-242.
- Myrdal, Gunnar, 1970. *Objectivity in Social Research*. London: Gerald Duckworth & C:o.
- Myrdal, Gunnar, 1958. *Value in Social Theory*. New York: Harpers.
- Myrdal, Gunnar, 1967. "Varför har socialvetenskaperna så litet inflytande på samhällsutvecklingen?", s 157-66, i *Nu! Människans villkor. En bok av vetenskapsmän för politiker*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Myrdal, Gunnar, 1973. *Against the Stream. Critical Essays on Economics*. New York: Pantheon.
- Myrdal, Gunnar, 1987. *Historien om An American Dilemma*. Stockholm: SNS.
- Myrdal, Gunnar, 2005. *The Essential Gunnar Myrdal*, Appelqvist, Örjan & Andersson, Stellan (red) med introduktion av Sissela Bok. New York & London: The New Press.
- Nau, Heino Heinrich, 1997. *Eine "Wissenschaft vom Menschen": Max Weber und die Begründung der Sozialökonomik in der deutschsprachigen Ökonomie 1871 bis 1914*. Berlin: Duncker und Humblot.
- Nau, Heino Heinrich, 1996. *Der Werturteilsstreit. Die Äußerungen zur Werturteilsdiskussion im Ausschuß des vereins für Sozialpolitik (1913)*. Marburg: Metropolis.
- Nilsson, Jan Olof, 1994. *Alva Myrdal. En virvel i den moderna strömmen*. Stockholm: Symposion.
- Oakes, Guy, 1988. *Weber and Rickert. Concept Formation in the Cultural Sciences*. Cambridge: MIT Press.
- Olivecrona, Karl, 1971 [1939]. *Law as Fact*. London: Stevens and Sons.
- Palonen, Kari, 1998. *Das 'Webersche Moment'. Zur Kontingenz des Politischen*. Wiesbaden: Westdeutscher Verlag.
- Peczenik, Aleksander, 2003. "Introduction", till IVR-kongressen i Lund 2003. (IVR=Internationale Vereinigung für Rechts-und Sozialphilosophie).
- Platt, Jennifer, 1985. Weber's Verstehen and the History of Qualitative Research. The Missing Link, *British Journal of Sociology* 36(2), s 448-466.
- Radkau, Joachim, 2005. *Max Weber. Die Leidenschaft des Denkens*. München: Carl Hanser.
- Rickert, Heinrich, 1986. *The Limits of Concept Formation in Natural Science*. Översättning med introduction av Guy Oakes, av Rickerts *Die Grenzen der naturwissenschaftlichen Begriffsbildung*, ursprungligen 1902, men vanligaste upplagan 1913. Cambridge: CUP.
- Ruin jr, Hans, 2000. "Hägerström, Nietzsche och den svenska nihilismen", *Tidskrift för Politisk filosofi* 1, s 3-30.
- Schierup, Carl-Ulrik, 1995. "A European Dilemma: Myrdal, The American Creed, and EU Europe", *International Sociology* 10(4), s 347-67.
- Schierup, Carl-Ulrik; Hansen, Peo & Castles, Stephen, 2006. *Migration, Citizenship, and the European Welfare State. A European Dilemma*. Oxford University Press.
- Sevon, Cay, 1995. *Visionen om Europa: svensk neutralitet och europeisk Återuppbyggnad 1945-1948*. Helsingfors: Suomen Historiallinen seura.
- Sigurdson, Ola, 2000. *Den Lyckliga Filosofin: etik och politik hos Hägerström, Tingsten, makarna Myrdal och Hedenius*. Eslöv: B Östlings Symposion.
- Strang, Johan, 2003. "Axel Hägerström och Gunnar Myrdal. Om den svenska värdenihilistiska traditionen". *Historisk Tidskrift för Finland* 88, s 43-61.

- Swedberg, Richard, 1990. *Introduction to Gunnar Myrdal: The Political Element in the Development of Economic Theory*. New Brunswick: Transaction.
- Swedberg, Richard, 1998. *Max Weber and the Idea of Economic Sociology*. Princeton: Princeton University Press.
- Swedberg, Richard, 2005. (med hjälp av Ola Agevall): *The Max Weber Dictionary. Key Words and Central Concepts*. Stanford: Stanford University Press.
- Tribe, Keith, (red), 1989. *Reading Weber*. London: Routledge.
- Turner, Stephen P., 2003. "Charisma Reconsidered", *Journal of Classical Sociology* 3(1), s 5-26.
- Waller, Margit, 1961. *Axel Hägerström: Människan som få kände*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Wallerstein, Immanuel, 1991. "The Myrdal Legacy: Racism and Underdevelopment as Dilemmas", s 80-103, i *Unthinking Social science. The Limits of Nineteenth-Century Paradigms*. Cambridge: Polity Press, 1991.
- Weber, Max, 1948 [1946]. *From Max Weber*. London: Routledge.
- Weber, Max, 1949. *The Methodology of the Social Sciences*. Shils, Edward A. & Finch, Henry A. (red). New York: The Free Press.
- Weber, Max, 1975. *Roscher and Knies: The Logical Problems of Historical Economics*. New York & London: The Free Press & Macmillan.
- Weber, Max, 1977. *Critique of Stammler*. New York: Free Press.
- Weber, Max, 1994. *Political Writings*. Lassman, Peter & Speirs, Ronald. Cambridge: CUP.
- Weber, Max, 1999. *Essays in Economic Sociology*. Swedberg, Richard (red). Princeton: Princeton University Press.
- Weber, Max, 2005. *Max Weber. Readings and Commentary on Modernity*, Kalberg, Stephen (red). Oxford: Blackwell.
- Weber, Max, 1895. *Der Nationalstaat und die Volkswirtschaftspolitik. Akademische Antrittsrede*. Freiburg i. B. u. Leipzig: Mohr.
- Weber, Max, 1904. "Die 'Objektivität' sozialwissenschaftlicher und sozialpolitischer Erkenntnis", i *Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik*, 19 Bd, Heft 3.
- Weber, Max, 1906. "Kritische Studien auf dem Gebiet der Kulturwissenschaftlichen Logik", i *Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik*, 22. Bd. Heft 1, s 143-207.
- Weber, Max, 1908. "Die Grenznutzenlehre und das 'psychophysische Grundgesetz'", *Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik*.
- Weber, Max, 1913. "Ueber einige Kategorien der verstehenden Soziologie", *Logos. Internationale Zeitschrift für Philosophie der Kultur*.
- Weber, Max, 1917. "Der Sinn der 'Wertfreiheit' der soziologischen und ökonomischen Wissenschaften", *Logos*.
- Weber, Max, 1978 [1920]. "Zwischenbetrachtung: Theorie der Stufen und Richtungen religiöser Weltablehnung", i *GARS*, del 1. Tübingen: J C B Mohr.
- Weber, Max, 1986. *Kapitalismens uppkomst*. Stockholm: Ratio.
- Whimster, Sam, (red), 2004. *The Essential Weber. A Reader*. London: Routledge.
- Zeitlin, Irvin, 1968. *Ideology and the Development of Sociological Theory*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.

Förkortningar av Webers skrifter:

- GARS* = Gesamlade Aufsätze zur Religionssoziologie
GAW = Gesamlade Aufsätze zur Wissenschaftslehre
GPS = Gesamlade Politische Schriften
MWG = Max Weber Gesamtausgabe
WuG = Wirtschaft und Gesellschaft

PESC = The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism

PW = Political Writings

De flesta av Webers samlade skrifter (ej nya *MWG*, utan de tidigare samlingarna, med Marianne Weber och Joh. Winckelmann som drivande krafter) finns numera tillgängliga för nedladdning i fulltext, från Potsdam. 1999 Institut für Pädagogik der Universität Potsdam/ flitner@rz.uni-potsdam.de Prof. Dr. E. Flitner.

